

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik 26 (1998/1999)

Številka 4

Strani 202-203

Marijan Prosen:

OPAZOVANJE VZHAJALIŠČA IN ZAHAJALIŠČA SONCA

Ključne besede: astronomija, opazovanje Sonca.

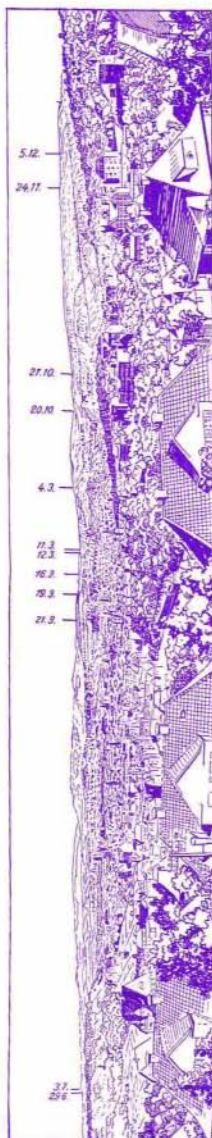
Elektronska verzija: <http://www.presek.si/26/1376-Prosen.pdf>

© 1999 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA - založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

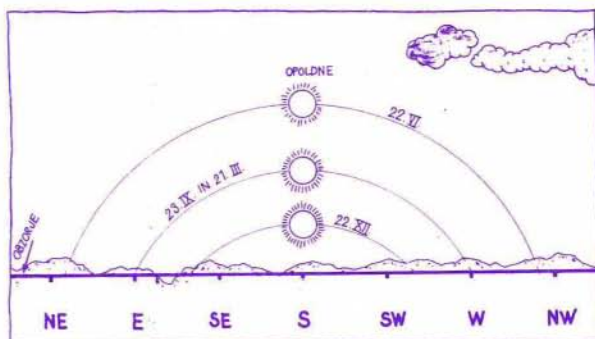
OPAZOVANJE VZHAJALIŠČA IN ZAHAJALIŠČA SONCA

To, da pride Sonce pri svojem navideznem dnevnem gibanju vsako opoldne najvišje nad južnim delom obzorja, veste. Najbrž ste tudi opazili, da Sonce ne vzhaja vse leto v isti točki obzorja in prav tako tudi ne zahaja (slika 1). Točki na vzhodnem delu obzorja, kjer Sonce vzhaja, rečemo *vzhajališče*, točki na zahodnem delu obzorja, kjer zahaja, pa *zahajališče*.

Zanimiva naloga, ki si jo lahko zadate, je opazovanje vzhajališča in zahajališča Sonca med letom. Ne vzame vam veliko časa, čeprav je dolgoročna. Če imate doma proti vzhodu obrnjeno okno, lahko spremljate vzhajanje Sonca, če imate primerno, na zahod obrnjeno okno, pa njegovo zahajanje.

Najpreprosteje je, da si na večji list narišete del obzorja, ki ga vidite skozi okno. Nato vse leto, kadar se pač spomnite in je lepo vreme, več dni zapored ali enkrat na teden, vendar vsaj enkrat na mesec, pričakate vzid Sonca in na pripravljeno skico dela obzorja narišete točko – vzhajališče, kjer je tistega jutra vzslo Sonce. Zraven zapišete še datum in čas (uro in minuto).

Slika 1. Navidezne dnevne poti Sonca nad našim obzorjem v začetku poletja, ob enakonočjih in v začetku zime – pogled proti jugu (S).

← Slika 2. Zgled, kako lahko uresničite opazovanje Sončevega vzhajališča. Opazujete vedno iz istega opazovališča.

Presenečeni boste, kako hitro se premika vzhajališče po obzorju. Posebej poskušajte zabeležiti vzhajališče ob enakonočjih, tj. 21. 3. in 23. 9., saj ob teh datumih Sonce vzhaja povsod na Zemlji (razen na polih) natančno na vzhodu (slika 2).

Na enak način lahko spremljate premikanje zahajališča Sonca med letom. Ob enakonočjih Sonce zahaja natančno na zahodu. (Vzid ali zaid Sonca sicer lahko tudi fotografirate, vendar morate biti zelo pazljivi, najbolje pa je, da se o tem posvetujete s fotografskim strokovnjakom.)

Ob teh opazovanjih si je zanimivo ogledati tudi barve neba. Ni pa nujno, da opazujete le jutranje ali večerno nebo, saj se včasih pojavijo čudovito lepe barve tudi podnevi, na primer ob spremembi vremena.

OPOZORILO

Dne 11. 8. 1999 okoli poldneva ne pozabite opazovati Sončevega mrka, ki bo s skrajnega severnega dela Slovenije viden skoraj kot popolni. Podatke o njem najdete v društveni publikaciji Astronomske efemeride NAŠE NEBO 1999 ali pa na Internetu.

Marijan Prosen